

“ ” 20 p.

«Розвиток зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я»

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ	
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ.....	5
1.1. Сутність та особливості зовнішньоторговельної діяльності регіону.....	5
1.2. Чинники, що впливають на розвиток зовнішньоторговельної діяльності регіону в умовах євроінтеграції.....	17
1.3. Методи оцінки зовнішньоторговельної діяльності регіону.....	25
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я.....	33
2.1. Аналіз стану та динаміки зовнішньоторговельної діяльності Одеської області.....	33
2.2. Аналіз стану та динаміки зовнішньоторговельної діяльності Миколаївської області.....	41
2.3. Аналіз стану та динаміки зовнішньоторговельної діяльності Херсонської області.....	49
Висновки до розділу 2.....	57
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО	
ПРИЧОРНОМОР'Я.....	58
3.1. Сучасні проблеми розвитку зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я.....	58
3.2. Перспективи розвитку зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я.....	66
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	73
Список використаних джерел.....	76
Додатки.....	83

ВСТУП

В умовах інтернаціоналізації та глобалізації все більше зростає роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку як країни в цілому, так і її окремих регіонів. Зокрема, в Україні зовнішня торгівля є одним з найважливіших джерел наповнення державного бюджету. Крім того, економічна взаємодія з іншими країнами змушує знижувати витрати, підвищувати продуктивність праці, підтримувати необхідний рівень конкурентоспроможності. Отже, торгівля з зарубіжними країнами, таким чином, є потужним додатковим імпульсом розвитку національної економіки.

Ефективна взаємодія економіки України зі світовим господарством можлива лише за умови створення потужного та розвиненого експортного комплексу, структурні та функціональні характеристики якого мають відповідати основним тенденціям розвитку сучасного міжнародного бізнесу та національним інтересам країни.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена тим, що протягом кількох останніх років обсяги зовнішньої торгівлі України стрімко падають. Це пов'язано з падінням промислового виробництва на сході країни через бойові дії та напруженими економічними та політичними відносинами з Росією, що довгий час була головним стратегічним партнером України. Крім того, Україна втратила значну частину виробничих потужностей через втрату частини Донецької та Луганської областей, а також АР Крим. Тому, зараз області, що належать до Українського Причорномор'я набувають все більшої ролі в економіці країни.

Метою даної роботи є аналіз стану зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я та обґрунтуванні перспектив та напрямів вдосконалення її подальшого розвитку.

Для досягнення головної мети потрібно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність та особливості зовнішньоторговельної діяльності регіону;
- визначити головні чинники, що мають вплив на розвиток зовнішньоторговельної діяльності регіону;
- проаналізувати методи та підходи оцінки зовнішньоторговельної діяльності

регіону;

- дослідити динаміку основних показників зовнішньої торгівлі Одеської, Миколаївської та Херсонської областей;
- простежити зміни, що відбувалися в географічній та товарній структурі зовнішньої торгівлі вищезазначених областей;
- виявити основні проблеми розвитку зовнішньоторговельної діяльності Українського Причорномор'я та шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження виступають процеси зовнішньоторговельної діяльності в Українському Причорномор'ї.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади розвитку зовнішньоторговельної діяльності українських регіонів на світовому ринку.

Методи дослідження. Основу дослідження складають наукові положення сучасної економічної теорії, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань зовнішньоекономічної діяльності України та її регіонів. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс загальнонаукових методів дослідження, а саме методи аналізу та синтезу, порівняння, логічного узагальнення, статистичний та графічний аналіз, застосований системний підхід при викладенні матеріалу. Для обробки та аналізу інформації застосовані комп'ютерні програми.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти України, статистичні дані державних органів та зарубіжних організацій, посібники та підручники Козака Ю.Г., Румянцева А.П., Савельєва Є.В., Павленко І.І., Драліна А.І. та інших авторів, публікації в періодичних виданнях таких авторів як Огієнко А.В., Кулицький С.П., Юшина С.І., Кузнєцова Г.В., Ультан С.І. та інших, інформація з різноманітних електронних ресурсів та енциклопедій, тощо.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах інтернаціоналізації та глобалізації економічний розвиток країн став неможливим без участі в зовнішньоекономічній, зокрема зовнішньоторговельній, діяльності.

Зовнішньоторговельна діяльність – це діяльність національних суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав на світовому ринку, а також допоміжні послуги, що забезпечують їх реалізацію. В Україні зовнішньоекономічна діяльність регулюється Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. та Господарським кодексом України (розділ VII).

Зовнішня торгівлі складається із двох зустрічних потоків – експорту (продаж вітчизняних товарів закордон) та імпорту (купівля іноземних товарів та їх реалізація на національному ринку). Крім того, зовнішньоторговельні операції поділяються на товарні операції, надання послуг та операції з інтелектуальною власністю.

Стан та розвиток зовнішньоторговельної діяльності піддається впливу різноманітних чинників. Існує декілька класифікацій таких чинників. В вітчизняній практиці розрізняють економічні, політичні, соціальні, територіально-географічні, науково-технічні та екологічні фактори впливу. Зарубіжні вчені, в свою чергу, класифікують всі чинники в дві категорії: жорсткі та м'які. Також важливими є обсяг прямих інвестицій, курс національної валюти та рівень економічної інтеграції з іншими країнами. На сьогодні актуальним аспектом є підписання Угоди про асоціацію з ЄС та створення Зони Вільної Торгівлі.

Провідні науковці виділяють сукупність показників, за допомогою яких можна оцінити зовнішньоторговельну діяльність країни та регіону. Вони розподіляються на чотири основні групи: абсолютні показники, відносні показники, показники структури та показники інтенсивності. Вони допомагають простежити тенденції та динаміку зовнішньої торгівлі, оцінити ступінь відкритості економіки та рівень її інтегрованості до світового господарства.

Українське Причорномор'я є одним із найрозвиненіших регіонів країни завдяки своєму потужному промислового та сільськогосподарському комплексам, вигідному географічному розміщенню з виходом до Чорного та Азовського морей, значному транспортно-розподільному, туристичному та рекреаційному потенціалам, що сприяють розвитку його зовнішньоекономічної діяльності.

Протягом останніх двох років спостерігається зниження обсягів як експорту так і імпорту товарів та послуг в усіх областях Українського Причорномор'я. В 2015 році найбільший спад в обсягах експорту спостерігався в Херсонській області (на 33,3 %), в обсягах імпорту – в Одеській області (на 56 %). Позитивним є той факт, що в усіх областях сукупне сальдо торговельного балансу є активним.

Щодо географічної структури, в експорті Одеської та Миколаївської областей найбільшою є частка країн Азії, в Херсонській області – європейських країн. В структурі імпорту країни Європи займають перше місце в Миколаївській області, у той час як в Херсонській та Одеській областях лідирують країни Азії. Частка країн СНД помітно знижується протягом років як в імпорті, так і в експорті в усіх трьох областях, проте досі займає важливе місце.

Основними категоріями експорту регіону серед товарів є продукти рослинного походження, продукція хімічної промисловості, машини та обладнання, недорогоцінні метали, а також жири та олії. В структурі експорту послуг більше половини займають транспортні послуги, також помітне місце займають послуги з ремонту та в сфері обробної діяльності. Імпортує регіон переважно машини та обладнання, транспортні засоби, мінеральні продукти, полімерні матеріали та пластмаси, а також такі послуги як ділові, транспортні, фінансові та туристичні.

Зовнішньоторговельна діяльність є дуже важливою для економіки регіону. В Одеській та Миколаївській областях експортна та імпортна квоти є досить високими, їх економіки досить сильно залежать від зовнішньої торгівлі. Щодо Херсонської області, вона в значно меншій мірі приймає участь в світовій торгівлі.

Проте, сьогодні існує ряд негативних чинників, що мають значний стримуючий вплив на експорт областей Причорномор'я, серед яких можна найважливішими є висока енерго- та матеріалоемність продукції, слабка підтримка банківським сектором підприємств, низький рівень впровадження інновацій, експорт переважно сировинної продукції, значний знос інфраструктури регіону та основних фондів підприємств, низька інвестиційна привабливість регіону, недосконалість законодавства країни, недостатність знань та досвіду та висококваліфікованих кадрів в сільській місцевості, а також політична та економічна криза, погіршення економічних відносин з пострадянськими країнами та невідповідність вітчизняної продукції світовому рівню якості та сертифікації.

На сучасному етапі основними інструментами державної політики підтримки експорту мають бути стимулювання розвитку наукоємних та високотехнічних галузей економіки, виготовлення продукції з високою доданою вартістю, кредитування та страхування експорту, модернізація нормативно-правової бази, зменшення податкового тиску на підприємців, покращення інвестиційного клімату, приведення механізму сертифікації вітчизняної продукції до міжнародних стандартів. Крім того, важливим аспектом є підвищення рівня освіти та кваліфікації вітчизняних підприємців та фермерів, підтримка та допомога в участі в міжнародних проектах та грантах, покращення інформаційного забезпечення, а також розвиток транзитного та логістично-транспортного потенціалу регіону.

Головним напрямком розвитку зовнішньоторговельної діяльності є подальше переорієнтування на європейські ринки, а також диверсифікація товарної структури експорту регіону та підтримка та розвиток виробництва продукції, для якої Європейський Союз надає нам квоти.

Список використаних джерел

1. Авдокушин, Е. Ф. Международные экономические отношения / Е. Ф. Авдокушин. – М., 2002. – 368 с.
2. Алимова О. О. Экспортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації / О. О. Алимова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 3.
3. Арапова О. Державне стимулювання експорту українських підприємств / О. Арапова, В. Песчанська, А. Смородінова // Науковий вісник ОНЕУ. – 2014. – № 9 (217). – С. 5-13.
4. Балабанов, И. Т. Внешнеэкономические связи: учеб. пособие / И.Т. Балабанов, А. И. Балабанов. — М.: Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
5. Барихин А. Б. Большая юридическая энциклопедия / А. Б. Барихин. – М.: Книжный мир, 2010. – 960 с.
6. Бахарев М. В. Классификация факторов, влияющих на развитие ВЭД [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://elf.ucoz.net/KONF/IK_mart13/statja_dlja_internet_bakharev.pdf.
7. Большой энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vedu.ru/bigencdic>.
8. Валовой внутренний продукт Украины // Финансовый портал Минфин. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp>.
9. Варяниченко О. В. Міжнародна торгівля та інвестиції: навч. посіб. / О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька, І. І. Павленко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 256 с.
10. Вишинська Т. Л. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т. Л. Вишинська, О. В. Генералов, І. М. Севрук // Scientific Journal «ScienceRise». – 2015. – №3. – С.41-45.
11. Внешнеторговая энциклопедия / [Андреева О. Д., Арсенов В. И., Артемкина Е. В. и др.]; отв. ред. С. И. Долгов. – М.: Экономика, 2011. – 447 с.

- 12.Воронкова О. А. Внешнеэкономическая деятельность: организация и управление: учеб. пособие / О. А. Воронкова, Е. П. Пузакова. – М.: Экономист, 2006. – 495 с.
- 13.Гаврилов А. И. Региональная экономика и управление: учебное пособие для вузов / А. И. Гаврилов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 239 с.
- 14.Гаценко А. Плюсы и минусы ассоциации Украины с ЕС / А. Гаценко // Комсомольская правда. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kp.ua/economics/456933-pluisy-y-mynusy-assotsyatsyy-ukrainy-c-es>.
- 15.Гоголева Т. Н. Международная экономика: учебное пособие / Т. Н. Гоголева, В. Г. Ключищева, Ю. И. Хаустов. – М.: КНОРУС, 2010. – 304с.
- 16.Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
- 17.Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.
- 18.Головне управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>.
- 19.Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини: Підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К.: Кондор, 2004. – 265 с.
- 20.Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 №436–IV. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
- 21.Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / О. П. Гребельник. – [вид. 3-ге, перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432с.
- 22.Гринишин Г. М. Методика аналізу зовнішньоекономічної діяльності / Г.М. Гринишин // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2014. – № 1 (28). – С. 63-73.
- 23.Грицаенко Е. А. Некоторые аспекты внешней торговли регионов / Е.А. Грицаенко // Научный журнал КубГАУ. – 2006. – №21. – С. 401 – 416.

- 24.Дралин, А. И. Международные экономические отношения: учеб. пособ. / А. И. Дралин, С. Г. Михнева. – [изд. 2-е, перераб. и доп.]. – Пенза: Информационно-издательский центр ПГУ, 2006. – 162 с.
- 25.Єлісеєнко О. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Єлісеєнко, Г. С. Скобелєва // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 4. – С. 9-12.
- 26.Жукова В. В. Анализ факторов, влияющих на устойчивое развитие региона / В.В. Жукова // Вестник Таганрогского института управления и экономики. – 2011. – №1.
- 27.Информационное агенство ТАСС. Соглашение об ассоциации между ЕС и Украиной. – 2014. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tass.ru/info/1064985>.
- 28.Исабекова М. Региональная интеграция: плюсы и минусы / М. Исабекова, А. Н. Оспанова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Politologia/10_131873.doc.htm.
- 29.Кавун О. О. Индекс залучення України у світову торгівлю: реалії та перспективи / О. О. Кавун // Ефективна економіка. – 2015. – № 7.
- 30.Кальченко Т. В. Міжнародна торгівля: навч. посіб. / Т. В. Кальченко, Л. П. Петрашко, Т. М. Циганкова. — К.: КНЕУ, 2001. — 488 с.
- 31.Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: підручник / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, Н. С. Логвінова. – [вид. 5-те, перероб. та доп.]. – Київ-Катовіце-Краків: Центр учбової літератури, 2015. – 272с.
- 32.Кокушкина И. В. Международная торговля и мировые рынки: учеб. пособие / И. В. Кокушкина, М. С. Воронин. — СПб.: Техн. кн., 2007. – 599 с.
- 33.Колосова О. Державна допомога експорту / О. Колосова. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/okolosova/article/21047.aspx>.
- 34.Короп Б. М. Перешкоди розвитку зовнішньої торгівлі України / Б. М. Короп // Наукове товариство Івана Кушніра. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=76251>.

- 35.Кремень В. М. Фінансова статистика: навч. посіб. / В. М. Кремень, О. І. Кремень. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 368 с.
- 36.Кузнецова Г. В. Международная торговля объектами интеллектуальной собственности / Г.В. Кузнецова // Российский внешнеэкономический вестник. – 2013. – №8. – С. 35-47.
- 37.Кулицький С. П. Про перспективи розвитку української економіки у 2016 р. / С. П. Кулицький // Резонанс. – 2016. – № 3. – С. 3–17.
- 38.Михальчик Л. Ю. Проблеми у сфері державного регулювання експортної діяльності українських підприємств / Л. Ю. Михальчик, А. Ю. Борщ // Перспективні напрямки світової науки. – 2013. – Т. 2. – С. 47-50.
- 39.Міжнародна торгівля: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Барановська М. І. та ін.]; за редакцією Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, М. І. Барановської. – [вид. 4-те]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 441 с.
- 40.Огієнко А. В. Напрями формування дієвих складових розвитку зовнішнього середовища аграрних підприємств Миколаївської області / А. В. Огієнко // Культура народів Причорномор'я. — 2010. — № 177. — С. 24-27.
- 41.Осипов В. М. Пріоритети соціально-економічного розвитку Українського Причорномор'я в контексті новітньої регіональної політики / В. М. Осипов, О. А. Єрмакова // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – 2014. – №2 (44). – С. 76-82.
- 42.Пилипенко О.Є. Перспективи розвитку експорту продукції сільського господарства і промисловості України на початку ХХІ століття / О. Є. Пилипенко // Наукові праці НУХТ, Том 21. – 2015. – №3. – С. 62-71.
- 43.Плюсы и минусы с ЕС. Доступно о Соглашении об ассоциации // Харьковские известия. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/politika/1159404.html>.
- 44.Показники зовнішньоторговельної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lektsiopedia.org/ukr/lek-4987.html>.

45. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.04.1991 №959–ХІІ. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
46. Румянцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб. / А. П. Румянцев, Н. С. Румянцева. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
47. Савельєв Є. В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник / Є. В. Савельєв. – Тернопіль: Екон. думка, 2001. – 504 с.
48. Сорокин С. Л. Эффективность внешнеэкономической деятельности: понятие, измерение и оценка : моногр. / С. Л. Сорокин. – Гродно: ГрГУ, 2011. – 130 с.
49. Старинец В. Плюсы евроинтеграции не перекроют минусов от потери российского рынка / В. Старинец. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_ekspert-plyusy-evrointegracii-ne-perekroyut-minusov-ot-poteri-rossijskogo-rynka/528117.
50. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. – Одеська обласна державна адміністрація. – 2015. – 66 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oda.odessa.gov.ua>.
51. Стратегія розвитку Миколаївської області на період до 2020 року. – Миколаївська обласна державна адміністрація. – 2015. – 113 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy-mk.gov.ua>.
52. Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року. – Херсонська обласна державна адміністрація. – 2015. – 78 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua>.
53. Украина во второй раз попытается поднять импортные пошлины в рамках ВТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/ukraina-vo-vtoroy-raz-popytaetsya-uvlichit-importnye-poshliny-v-ramkah-vto-165313_.html.

54. Ультан С. И. Анализ показателей и методов оценки внешнеэкономической деятельности региона / С. И. Ультан // Вестник Омского университета. Серия «Экономика». – 2012. – № 3. – С. 38–49.
55. Черкас Н. І. Інтеграція в європейські та євроатлантичні структури як шлях до оптимізації структури зовнішньої торгівлі України / Н. І. Черкас // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво. – Луцьк. – 2006. – С. 60-63.
56. Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права / Г. Ф. Шершеневич. – Фирма «СПАРК». – 1994. – 335 с.
57. Юшина С. І. Визначення зовнішньоторговельної діяльності в українському законодавстві / С. І. Юшина // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 197-200.
58. Dubravka M. The analysis of the factors influencing the international trade / M. Dubravka, E. Sira // Procedia Economics and Finance. – 2015. – №23. – С. 1210-1216.
59. Gaurav Akrani. What is foreign trade. Types and importance of foreign trade. – 2011. – [Electronic resource] – Access: <http://kalyan-city.blogspot.com/2011/03/what-is-foreign-trade-types-and.html>.
60. Global Intelligence Group. Доступно про Угоду про асоціацію з ЄС. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geostrategy.ua/node/549>.
61. Hanouz M. D., Thierry Geiger, Sean Doherty. The Global Enabling Trade Report / M. D. Hanouz, Thierry Geiger, Sean Doherty. – World Economic Forum. – 2014. – 353 с.
62. Thomson Gale. International Encyclopedia of the Social Sciences. – 2008. – [Electronic resource] – Access: http://www.encyclopedia.com/topic/International_Trade.aspx.
63. Ukraine in the world: review of international indices. – Foundation for effective governance. – 2013. – 64 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://debaty.org/en>.

64. Umar Farooq. What is international trade meaning, advantages and disadvantages. – 2014. – [Electronic resource] – Access: <http://www.studylecturenates.com/business-studies/what-is-international-trade-meaning-advantages-disadvantages>.
65. United Nations Trade Statistics Knowledgebase. Distinction between Exports and Re-exports / Imports and Re-imports [Electronic resource] – Access: <http://unstats.un.org/unsd/tradekb/Knowledgebase/Reexports-and-Reimports>.
66. World Trade Report. Fundamental economic factors affecting international trade. – 2013. – C. 112-219.